

8 år i Sibirien

Hans Christian Hörlyck var født 15/7-1891 i Varnæs og uddannet som bagersvend, men blev indkaldt til tysk militærtjeneste i 1913 og sendt til Metz i Lothringen. Her sparede han orlovsdage sammen for at kunne holde en lang orlov til jul 1914, men da første verdenskrig brød ud i august 1914, blev han sendt til fronten. I 1915 deltog han i kampene mod russerne i Østprøjsen og blev taget til fange med hele sit kompagni foran Grodno i det nuværende Hviderusland den 28/2. Han blev straks sendt til Vilna i Litauen, hvor han opholdt sig i 6 dage og fik sendt besked hjem. Derefter kom han på en 30 dages togrejse i kreaturvogne til en fangelejr ved byen Tschita i Sibirien godt 300 km nordvest for grænsen mellem Mongoliet og Kina. Fangerne blev i og for sig behandlet godt, men forplejningen kunne variere temmelig meget, og i perioder fremstillede han små syæsker, som han solgte for at skaffe penge til mad. Han fik tyfus og lå på lazaret i 7 uger, og i maj 1916 blev han sendt til landsbyen Masljachi i nærheden af Slavgorod i Altai-regionen, hvor han opholdt sig i næsten 7 år til 1923.

Hans Christian Hörlyck blev først sat i arbejde hos en bonde, men da han ikke havde nogen erfaring med landbrug, blev han overflyttet til det lokale mejeri, der især fremstillede smør, og hvor han efter et års tid blev bestyrer. Han blev gift med en russisk soldaterenke, **Maria Obrosima Sabolevski**, født 7/6-1897 i Sibirien som datter af landmand Obrosim Sabolevski og hustru Nadeshda. Hun havde en datter Olga født 1/6-1915, og de fik også en datter sammen, Augusta født 2/12-1919. Efter Lenins revolution i oktober 1917 var der borgerkrig i flere år, hvor det meste af Sibirien var under kontrol af admiral Koltshaks "hvide" styrker. Landsbyerne blev plyndret skiftevis af omstrefjende røde og hvide styrker, så det kom som en lettelse for beboerne da bolsjevikkerne fik overtaget i november 1919, selvom de til at begynde med havde haft mest sympati for de hvide. Forholdene blev mere rolige, men også stadig dårligere på grund af misvækst, tvangsaflevering, sygdom og inflation. Høsten slog fejl i flere år, kvægbestanden blev indskrænket, der var mangel på næsten alt, også lægehjælp og medicin, og store epidemier af tyfus og "den spanske syge" krævede mange dødsopfre. Hans russiske svigerforældre døde under en af epidemierne, og han var selv syg i flere måneder i 1920. I sommeren 1921 var han i Moskva på et 3 måneders kursus i kommunisme, men han foretrak at vende tilbage til mejeriet frem for at blive ansat i en tysk propaganda-sektion, som han ellers fik tilbud om.

I 1923 besluttede Hans Chr. Hörlyck at vende hjem til Varnæs. Han fik 2 dritler smør som løn for sit arbejde på mejeriet, og for de penge, han fik ved at sælge dem, kom han med flodbåd til Novo Nikolajevsk, det nuværende Novosibirsk, og derfra med tog til Moskva. En redaktør A. P. Møller fra "Hejmdal", der selv havde været russisk krigsfange, gjorde et stort arbejde for at få de sidste tyske krigsfanger hjem fra Rusland. Det tyske udenrigsministerium ydede diplomatisk bistand, men ville ikke deltage økonomisk, da der var tale om en person fra det til Danmark afståede område. Det lykkedes at skaffe penge fra en sønderjysk fond, og der blev sendt 5 millioner mark via det tyske gesandtskab i Moskva, men da de nåede frem, var de kun ca. 25 øre værd og rakte kun til et brød. Der blev så sendt 400 kroner via det danske gesandtskab, og da de nåede frem, kunne han rejse til Sankt Petersborg og derfra med skib til Stettin og videre med tog til Flensborg, hvor han ankom den 20/10-1923. Det var uheldigvis en lørdag, og alle kontorer var lukket om eftermiddagen, så han ikke kunne få den nødvendige udrejsetilladelse. Redaktør Møller fik via amtmanden mobiliseret den danske konsul i Flensborg, der henvendte sig til overborgmesteren, som fik sagen ordnet, så Hörlyck og hans russiske familie kunne komme over grænsen samme dag. Her blev han hentet i bil af sin bror og sin far og kørt til Varnæs, hvor der var stor gensynsglæde, og næste dag flagede hele byen.

Desværre havde han og hans familie pådraget sig en malaria i Sibirien, så de måtte alle indlægges på sygehuset i Åbenrå, og her døde hans kone Marie 12/7-1924, kun 27 år gammel.

Hörlyck, Hans Christian (1891-1957)
Beretning indsendt til Sønderborg Slot.

Derefter slog Hans Christian Hörlyck sig ned som bagermester i Broager, hvor han giftede sig 1925 med **Cecilie Dorthea Bendorff** og fik en søn Jørgen året efter. I 1933 flyttede familien til Vejen, hvor han overtog et bageri, og hvor to døtre, Tove og Ruth, blev født i 1933 og 1936. Han døde på Brørup sygehus 4/2-1957 efter at have lidt af hjertesvaghed.

Hans Hörlycks russiske kone blev modtaget meget venligt af hans familie i Danmark ifølge avisen, men som nævnt døde hun mindre end et år efter sin ankomst. Han blev så gift for anden gang et års tid senere og fik tre børn med sin nye danske kone. De to russiske døtre forlod åbenbart hjemmet ret hurtigt efter deres konfirmation, og deres videre skæbne kendes ikke. De er ikke nævnt i Jens Chr. Bendorffs slægtsregister, og de er heller ikke nævnt i nekrologerne ved Hans Hörlycks død i 1957. Sønnen Jørgen blev udlært som bager hos faderen og overtog senere dennes forretning i Vejen. Datteren Tove hjalp til i huset og med at passe butikken i 1950.

Kilder:

Beretningen om Hans C. Hörlycks oplevelser i Rusland er primært baseret på de artikler, han skrev til Hejmdal efter sin hjemkomst.

Cecilia Dora Bendorff var niece til Asmus Johannsen Bendorff (1883-1915), der faldt i Rusland.